

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม โครงสร้างพื้นฐานของประชาชนในชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม โดยการพึ่งพาตนเองและธรรมชาติเป็นหลัก มีลักษณะการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตส่วนใหญ่ผลิตขึ้นจากแรงงานฝีมือของตนเอง ใช้วัสดุที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น โดยวิทยาการเหล่านั้นได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นก่อน ๆ ซึ่งไม่มีการจัดสอนเป็นหลักสูตรแน่นอนไม่มีการวางแผนการสอน ไม่มีการเขียนเป็นตำรา แต่ใช้วิธีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยการปฏิบัติจริงจนประสบความสำเร็จสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งผู้ชายมักจะเรียนงานช่างต่าง ๆ เช่น ช่างปั้น วิชาทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ส่วนผู้หญิงมักจะเรียนเย็บปักถักร้อยและการโภชนาการ เป็นต้น (ประสิทธิ์ อามาตร์ 2529: 12-13) แม้ว่าปัจจุบันแบบของสังคมจะซับซ้อนขึ้น และประเทศไทยมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่แต่โครงสร้างพื้นฐานของสังคมชนบทยังไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยเฉพาะทางด้านงานฝีมือ งานช่าง และงานเกษตรกรรมได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการให้ทันสมัยขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนได้มีการเปลี่ยนรูปแบบจากการผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ในครอบครัว มาเป็นการผลิตเพื่อขายในรูปแบบของอุตสาหกรรมในครัวเรือนมากขึ้น จนในบางท้องถิ่นหัตถกรรมกลายเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้ครอบครัวมากกว่าการทำกสิกรรม อย่างไรก็ตามมีศิลปหัตถกรรมหลายอย่างที่สูญหายไปกับกาลเวลา เพราะขาดการสืบทอดจากคนรุ่นหลัง ซึ่งอาจเนื่องมาจากการไม่เห็นความสำคัญของวิทยาการเหล่านั้น การรุกรานของวัฒนธรรมต่างชาติ และความเจริญทางด้านวัตถุของสังคมเมืองใหญ่ที่แทรกซึมเข้าไปในสังคมชนบท การจัดการศึกษาให้สอดคล้องรองรับกับโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทย และมีความยืดหยุ่นกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบันจึงน่าจะเป็นการจัดการศึกษาที่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่มุ่งจัดการศึกษาให้สัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงของคนไทยไม่เน้นการเรียนเป็นวิชาความรู้ แต่เน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการชีวิตจริงได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 23)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ เน้นในเรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ โดยเห็นว่าในสภาพสังคมปัจจุบัน การจะทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต จะต้องใช้ ความรู้ความสามารถ และทักษะเฉพาะมากขึ้น มิใช่จะอาศัยธรรมชาติและความสมบูรณ์ของดินแดนดิน แต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นชีวิตที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยความสงบสุขทั้งส่วนตัวและสังคม จึงเป็นชีวิตที่ ต้องทำงานโดยอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานอย่างมาก สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ ซับซ้อนมากขึ้น จึงทำให้อาชีพมีความหลากหลายมากขึ้นไปด้วย การจัดการศึกษากลุ่มการเรียนรู้ และพื้นฐานอาชีพจึงต้อง เสนองงานและกิจกรรมให้ครอบคลุมเพียงพอสำหรับจะเป็นพื้นฐานให้ผู้ที่จบการ ศึกษาแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่การดำรงชีวิตได้ตามสมควร และโดยเหตุที่ในชนบทห่างไกลและด้อยกว่าระดับการศึกษาที่ระดับประถมศึกษาต่ำมาก การเตรียมผู้เรียน ในระดับประถมศึกษาให้มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพจึงยังมีความจำเป็นมากขึ้น ดังนั้นการ จัดการเรียนการสอนกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพจึงต้องอาศัยทั้งครูและบุคคลอื่น ๆ ที่มีความรู้ ความสามารถในแขนงงานหรือวิชาชีพที่จำเป็นในท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน โดยมีโรงเรียนและครูผู้สอนกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพเป็นผู้ประสานงาน อำนวยความสะดวก ก็จะทำให้การเรียนการสอนมีความสมบูรณ์หลากหลายและมีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

ความหมายของกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ให้ความหมายของกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐาน อาชีพไว้ว่า หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ที่สร้างเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ค่านิยม และนิสัยรักการทำงานอันจะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องฝึกให้ผู้มีความขยันอดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ พึ่งตนเอง มีวินัย และมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตาม จุดประสงค์ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ รู้จักและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพ สามารถนำความรู้จากประสบการณ์ จากกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร ไปใช้เป็นพื้นฐานในการทำงานและประกอบอาชีพตามควรแก่วัยได้

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่านกล่าวถึงความหมายของกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐาน อาชีพไว้ดังนี้

ฮัมพร มีสุข (2518: ฮัตสาเนา) กล่าวว่า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกของการทำงานอย่างแท้จริง เป็นกลุ่มวิชาที่เน้นภาคปฏิบัติในการทำงานควบคู่ไปกับการเรียนทฤษฎี

ธนู แสงศักดิ์ (2520: 209-210) กล่าวว่า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ต้องเริ่มให้เด็กพัฒนาวิชานี้ตั้งแต่เยาว์วัย เช่น การรู้จักใช้ เครื่องมือทำงาน รู้จักใช้วัสดุ กระบวนการ และรู้จักชนิดของงานจากง่ายไปหายาก การรู้จักอาชีพง่าย ๆ ตั้งแต่ อาชีพปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ไปจนถึงวิชาชีพชั้นสูง เช่น วิศวกร นายแพทย์ และนักดาราศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องจัดการบรรจุเนื้อหาวิชาให้เหมาะกับระดับชั้นและวัยของเด็ก

ธำรง บัวศรี (2521: 5-8) ได้ให้ความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพว่าหมายถึง การศึกษาที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ ทั้งที่เป็นอาชีพอิสระหรืออาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนที่ต้องให้ความรู้พื้นฐานในการทำงานตามความต้องการและความสามารถของผู้เรียน ให้เน้นหนักไปในด้านการปูพื้นฐาน สร้างความสนใจและความสำนึกในความสำคัญของงานอาชีพ (career awareness) รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพ ครั้นเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้ว ต้องส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสฝึกฝน ฝึกงาน ทดสอบความสนใจและความถนัด โดยเฉพาะอาชีพง่าย ๆ ที่มีอยู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นย่อมแตกต่างกันออกไป

สมพงษ์ พละสุรีย์ (2521: 12-14) ได้แสดงความคิดเห็นว่า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ หมายถึง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนทำงานเป็น มีนิสัยอันดีงามในการทำงาน ได้รับความรู้ความสามารถที่เป็นพื้นฐานการทำงานมาหากิน

อนันต์ กรูแก้ว (2525: 70) กล่าวว่า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่จะสร้างทัศนคติในทางที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำงาน และสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อเริ่มต้น และให้เป็นพื้นฐานที่ดีต่อไป

สแตนเลย์ (Staley 1970: 11-19) กล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับการทำงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา ควรเน้นเรื่องความรู้ และลักษณะนิสัยที่จำเป็นสำหรับการเตรียมอาชีพต่าง ๆ ที่จัดลงในหลักสูตร โดยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ ทั้งเป็นงานส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นและสังคม ในชุมชนการเตรียมอาชีพให้แก่เด็กควรเตรียมตัวก่อนที่เด็กจะออกจากโรงเรียน 1-2 ปี ควบคู่กับการเตรียมงานอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เด็กรู้ว่าตนมีโอกาสจะทำงานนั้นได้ และจะมีอนาคตอย่างไร

จากความหมายของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีนิสัยที่ดีในการทำงาน รู้จักชนิดของงานและอาชีพจากง่ายไปหายาก รู้จักการใช้เครื่องมือในการทำงาน สามารถนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนรู้จักนำความรู้ที่เรียนไปใช้ เป็นพื้นฐานในการทำงานและประกอบอาชีพได้ตามสมควร และการจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องเน้นการปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎีเสมอ

จุดมุ่งหมายของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ มุ่งฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นมีความรักและเห็นคุณค่าของการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ดังนั้นการเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษาจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงานเบื้องต้นเพื่อเป็นทักษะพื้นฐานของการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต ตลอดจนปลูกฝังทัศนคติค่านิยมที่ดีต่อการทำงาน โดยมีได้มุ่งฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะหรือมีความชำนาญเป็นพิเศษเฉพาะเจาะจง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตให้เกิดความสงบสุขทั้งส่วนตัวและส่วนรวม
2. ให้สามารถแสวงหาความรู้ เพื่อความเข้าใจถึงสภาพปัญหาความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาวะของท้องถิ่น
3. ให้มีความประหยัด อดทน ขยัน ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตนเอง มีวินัยและมุ่งมั่นในการทำงาน
4. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน เห็นคุณค่าและภูมิใจในงานที่ทำ
5. ให้มีหลักในการทำงาน ทั้งงานอิสระและงานที่ทำร่วมกับผู้อื่น เพื่อความเจริญส่วนตนและส่วนรวม
6. ให้รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นิยมชมชอบและสนับสนุนการใช้สินค้าไทย (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 381)

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งสอนให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงานและมีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ

1. ทำงานเป็น คือ มีความรู้และทักษะง่าย ๆ ในการทำงานได้แก่ การใช้เครื่องมือ การใช้มือในการทำงาน ทักษะกระบวนการทำงาน และนิสัยการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. นิสัยรักการทำงาน คือ การมีความมุ่งมั่นในการทำงานมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน และมีนิสัยที่ดีในการทำงาน
3. มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ คือ การปรับปรุงผลงาน และกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งการปรับปรุงงานนี้ ต้องอาศัยทักษะในการแสวงหาความรู้และความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2534: 43-45)

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีจุดมุ่งหมายคล้ายกับ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในด้านที่เน้นความรู้ ทักษะพื้นฐานในการทำงาน และมีนิสัยรักการทำงาน นอกจากนี้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพยังมุ่งเน้น การปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เพิ่มขึ้นอีกด้วย

โครงสร้างของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

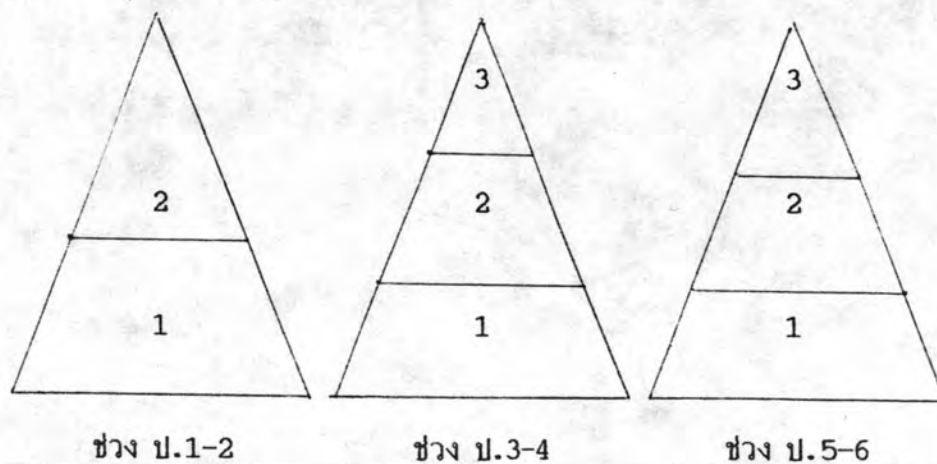
กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพประกอบด้วยโครงสร้างที่สำคัญ 4 ส่วน ได้แก่

1. องค์ประกอบ เพื่อให้การจัดโครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายข้างต้น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจึงจัดให้ผู้เรียน เรียนรู้ประสบการณ์ 3 ด้าน คือ
 - 1.1 ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน เป็นประสบการณ์ของงานในชีวิตประจำวัน ซึ่งทุกคนควรมี ได้แก่ การปัดกวาดเช็ดถู การประกอบอาหาร การปลูกต้นไม้ เป็นต้น ซึ่งประสบการณ์ในการทำงานดังกล่าวจะทำให้เกิดกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน
 - 1.2 ประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน เป็นประสบการณ์ที่เป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของกระบวนการทำงานที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ เช่น การออกแบบการใช้เครื่องมือต่าง ๆ การประกอบ การตกแต่ง เป็นต้น ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ มีขั้นตอนที่ถูกต้อง อันจะก่อให้เกิดทักษะการทำงานและได้ผลงานที่มีคุณภาพ

1.3 ประสบการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน เป็นความรู้พื้นฐานทางวิชาการที่จะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น เช่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ความรู้ในเรื่องมารยาทเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้เกี่ยวกับการค้า ความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เป็นต้น ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะสอดแทรกไปกับการทำงานไม่แยกออกมาสอนเป็นวิชาเฉพาะ (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 161)

นอกจากประสบการณ์ทั้ง 3 ด้านดังกล่าวแล้ว ยังต้องจัดประสบการณ์เพิ่มเติมในด้านการส่งเสริมให้เกิดลักษณะนิสัยและคุณธรรมที่เหมาะสมในการทำงานอีก โดยสอดแทรกไปพร้อมกับการทำงาน เช่นเดียวกับการสอนประสบการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน นับได้ว่าการจัดประสบการณ์ทั้ง 3 ด้าน เป็นประสบการณ์แกนกลางที่สามารถดัดแปลง เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และการจัดประสบการณ์นี้ ควรจัดควบคู่กันไปทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

2. สัดส่วน การจัดประสบการณ์ทั้ง 3 ด้าน จะจัดให้มีสัดส่วนมากขึ้นอยู่กับวัย และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2, 3-4 และ 5-6 (กระทรวงศึกษาธิการ 2527: 4-25)

1. = ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน
2. = ประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน
3. = ประสบการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงาน

2.1 ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เน้นหนักประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน โดยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานมีสัดส่วนมากกว่าประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากวุฒิภาวะของผู้เรียนยังไม่พร้อมสำหรับการปฏิบัติงานที่ยุ่งยากและซับซ้อน

2.2 ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ผู้เรียนมีความพร้อมมากขึ้น เพราะมีวุฒิภาวะสูงขึ้น จึงเพิ่มประสบการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงานเข้าไปด้วย ในสัดส่วนที่น้อยกว่าประสบการณ์อีก 2 ด้านข้างต้น

2.3 ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เน้นประสบการณ์ที่เป็นความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงานมากขึ้น และยังเน้นประสบการณ์พื้นฐานในการทำงานด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมผู้เรียนไปสู่อาชีพ โดยในระดับนี้ได้จัดงานเลือกไว้รองรับหลายแขนงงานเพื่อให้เลือกเรียนได้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

3. ลักษณะเนื้อหาวิชา เนื้อหาสาระหลักสุดรวมกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพประกอบด้วย 2 ส่วนคือ งานพื้นฐานและงานเลือก

3.1 งานพื้นฐาน เป็นงานที่จัดให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนเหมือนกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ประกอบด้วย 3 งาน คือ

3.1.1 งานบ้าน เป็นงานที่ปลูกฝังนิสัยที่ดีในการทำงานภายในบ้านและเป็นการปลูกฝังเจตคติที่ดี สำหรับเป็นพื้นฐานในการทำงานต่อไป โดยเนื้อหาสาระของงานบ้านจะจัดเรียงลำดับให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยในขั้นต้น ๆ ให้เรียนเรื่องง่าย ๆ แล้วค่อยเพิ่มขั้นตอน กระบวนการที่ซับซ้อนเมื่อผู้เรียนมีวุฒิภาวะที่เหมาะสม เรื่องที่เรียนได้แก่ การปักกวาดเช็ดถู การจัดและตกแต่งบ้าน การจัด ประกอบ ปูรองและถนอมอาหาร ฉ่างจานชาม มารยาทในการรับประทานอาหาร การจัดเก็บ เลือก ดูแลรักษาเสื้อผ้า การซ่อมแซมเครื่องแต่งกายด้วยมือ และจักรเย็บผ้า และงานเลี้ยงเด็ก

3.1.2 งานเกษตร เป็นงานที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีในเรื่องการเกษตรที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียน และเป็นการช่วยพัฒนาท้องถิ่นของผู้เรียนด้วย เรื่องที่เรียนได้แก่ ทักษะการใช้เครื่องมือการเกษตรและการบำรุงรักษา การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การปลูกพืชสวนครัว การปลูกพืชไร่ พืชสวน การปลูกพืชนอกฤดูกาล และตามฤดูกาล การปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน การบำรุงรักษาและการใช้ปุ๋ยชนิดต่าง ๆ

3.1.3 งานประดิษฐ์และงานช่าง เป็นงานที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการใช้เครื่องมือและกระบวนการทำงานที่ถูกต้อง ตลอดจนลักษณะนิสัยที่ดีในการ ทำงานให้แก่ผู้เรียน เรื่องที่เรียนได้แก่ การประดิษฐ์วัสดุ และเศษวัสดุต่าง ๆ เป็นของเล่น ของใช้ ของประดับและตกแต่ง งานเย็บปักถักร้อย งานสวน งานใบตอง งานแกะสลัก และงานจัดดอกไม้ แบบต่าง ๆ

3.2 งานเลือก เป็นงานที่จัดให้เฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เรียนเพิ่มเติมเพื่อเป็นการสำรวจตัวเองว่า มีความสนใจ ความถนัด ความสามารถในเรื่องใด บ้าง ทั้งยังเป็นการขยายเนื้อหาให้ครอบคลุมถึงพื้นฐานอาชีพที่นิยมหรือมีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย เนื้อหาสาระที่เรียนบางเรื่องต่อเนื่องจากงานพื้นฐาน แต่มีรายละเอียดต่างกัน เป็นการเรียนลึก และเข้มข้นกว่างานพื้นฐานดังกล่าวแล้ว งานเลือกประกอบด้วย 5 แขนงงานได้แก่ แขนงงานบ้าน แขนงงานเกษตร แขนงงานช่าง แขนงงานประดิษฐ์และแขนงงานอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นประมาณ 40 กลุ่มงาน ได้แก่

3.2.1 แขนงงานบ้าน ประกอบด้วย 3 กลุ่มงานคือ งานอาหารและโภชนาการ งานเสื้อผ้า และงานเลี้ยงเด็ก

3.2.2 แขนงงานเกษตร ประกอบด้วย 13 กลุ่มงานคือ งานทำสวนผัก งานปลูกไม้ดอกไม้ประดับ งานปลูกพืชไร่ งานทำสวนผลไม้ งานเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ งานเลี้ยงสัตว์ปีก งานเลี้ยงสัตว์เล็ก งานเลี้ยงสัตว์ใหญ่ งานเลี้ยงสัตว์เลื้อยคลาน งานประมง งานทำนา งานทำไร่สวนผสม และงานเกษตรอื่น ๆ

3.2.3 แขนงงานช่าง ประกอบด้วย 16 กลุ่มงาน คือ งานเขียนแบบ งานไฟฟ้า งานวิทยุ งานเครื่องยนต์ งานโลหะ งานหนัง งานถักทอ งานสาน งานเครื่องปั้นดินเผา งานแกะสลัก งานเครื่องเขิน งานพิมพ์ งานไม้ งานปูน งานทาสี และงานตัดผม

3.2.4 แขนงงานช่างประดิษฐ์ ประกอบด้วย 5 กลุ่มงานคือ งานประดิษฐ์ของชำร่วย งานประดิษฐ์เศษวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น งานประดิษฐ์ไม้ไผ่ งานดอกไม้ใบตองและงานประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

3.2.5 แขนงงานอาชีพอื่น ๆ ประกอบด้วย 3 กลุ่มงานคืองานซื้อขายและบริการ งานเสริมสวยและส่งเสริมความงาม และงานอุตสาหกรรมย่อยในท้องถิ่น

นอกจากงานเลือกทั้ง 5 แขนงงานรวม 40 กลุ่มงานดังกล่าวแล้ว ในแต่ละกลุ่มงานยังมีเรื่องให้เลือกรเรียนอีกหลายเรื่อง เช่น แขนงงานบ้าน ในงานอาหารและโภชนาการมีเรื่องให้เลือกรเรียนถึง 8 เรื่อง แขนงงานประดิษฐ์ในงานประดิษฐ์ของชาววัยมีเรื่องให้เลือกรเรียน 2 เรื่อง แขนงงานช่างในโรงงานวิทยุมีเรื่องให้เลือกรเรียน 3 เรื่อง เป็นต้น ทั้งนี้โรงเรียนสามารถจะเลือกรเรียนงานใดก็ได้ ให้ครบตามจำนวนคาบเวลาโดยพิจารณาเลือกงานที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เป็นที่สนใจของผู้เรียน และมีเนื้อหาว่าง่ายเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

จึงพอสรุปได้ว่า ลักษณะเนื้อหาในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพประกอบด้วยงานพื้นฐาน ซึ่งต้องเรียนติดต่อกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้แก่งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง และเรียนแขนงงานเลือกเพิ่มเติมในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งแบ่งเป็น 5 แขนงงาน คือ แขนงงานบ้าน แขนงงานเกษตร แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ มีเนื้อหาที่เข้มข้น และลึกลงไปกว่างานพื้นฐาน สำหรับให้นักเรียนได้เลือกรเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการของท้องถิ่น

4. อัตราเวลาเรียน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดอัตราเวลาเรียนกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ จากเวลาเรียน 1,000 ชั่วโมง ต่อปีการศึกษาดังนี้

ชั้น	ร้อยละ	ชั่วโมง/คาบ	เนื้อหาสาระ	หมายเหตุ
ป.1-2	10	100/300	งานบ้าน 100 คาบ งานเกษตร 100 คาบ งานประดิษฐ์และงานช่าง 100 คาบ	
ป.3-4	20	200/600	งานบ้าน 200 คาบ งานเกษตร 200 คาบ งานประดิษฐ์และงานช่าง 200 คาบ	

ชั้น	ร้อยละ	ชั่วโมง/คาบ	เนื้อหาสาระ	หมายเหตุ
ป.5-6	30	300/900	1. งานพื้นฐาน งานบ้าน 200 คาบ งานเกษตร 200 คาบ งานประดิษฐ์และงาน ช่าง 200 คาบ	200 ชั่วโมงหรือ 600 คาบ
			2. งานเลือก (ทั้ง 5 แขนงงาน) 300 คาบ	100 ชั่วโมงหรือ 300 คาบ

จากอัตราเวลาเรียนข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเรียนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 มีเพียงร้อยละ 10 ซึ่งน้อยที่สุด เนื่องจากผู้เรียนยังเล็กมากและมีวุฒิภาวะน้อย ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 เนื่องจากผู้เรียนมีความพร้อมและมีวุฒิภาวะสูงขึ้น ทั้งยังเป็นการเตรียมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ต่อไปนี้ในภายหลัง

อนึ่งชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ได้เพิ่มกลุ่มประสบการณ์พิเศษขึ้นมาอีก 200 ชั่วโมง (600 คาบ) ซึ่งสามารถเลือกเรียนระหว่างภาษาอังกฤษ และวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต (ในเนื้อหาวิชาเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ) ดังนั้น หากโรงเรียนใดเลือกเรียนวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ก็จะมีเวลาเรียนเกี่ยวกับวิชาอาชีพใน 2 กลุ่มประสบการณ์ทั้งสิ้น 500 ชั่วโมงหรือ 1,500 คาบ

โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ได้ปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยกำหนดให้ทุกชั้นมีทั้งงานเลือก

และงานบังคับ งานบังคับนั้นให้ เลือกเรียนชั้นละ 2 งาน คือ งานบ้านและงานเกษตร เพราะจะเป็นพื้นฐานให้ทุกคนช่วยตัวเองได้ใน เรื่องการจัดบ้านเรือนของตน และรองรับกับสภาพของสังคมไทยที่กำลังจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการเกษตรเป็นพื้นฐาน สำหรับงานเลือกนั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เรียน งานประดิษฐ์และงานช่างและงานอื่น โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเรื่องงานอาชีพง่าย ๆ ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียน งานประดิษฐ์และงานช่าง และงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้พื้นฐานอาชีพที่มี เนื้อหาเข้มข้น และมีความยืดหยุ่นหลากหลายมากขึ้นกว่าในชั้นต้น ๆ

1. ลักษณะเนื้อหาวิชา ได้จัดแบ่งเนื้อหาสาระเป็น 3 งาน คืองานบ้าน งานเกษตร และงานเลือก โดยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ให้ เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับและเลือกเรียนงานประดิษฐ์และงานช่างหรืองานอื่นงานใดงานหนึ่งหรือจะ เลือกเรียนทั้ง 2 งานเป็นงานเลือกก็ได้ ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียนงานบ้านและงาน เกษตรเป็นงานบังคับเช่นกัน และเลือกเรียนงานที่เตรียมไปสู่อาชีพเป็นงานบังคับเลือก หรือเลือกทั้งงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ และงานประดิษฐ์และงานช่างก็ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2534: 90) สำหรับขอบเขตของเนื้อหา มีดังนี้

1.1 งานบังคับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับเหมือนกัน มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน มีความยากง่ายและซับซ้อนตามวัย วุฒิสาระของผู้เรียน โดยเน้นให้มีการยืดหยุ่นเนื้อหาให้ เข้ากับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งเนื้อหาสาระส่วนใหญ่คล้ายกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

1.2 งานเลือก มีเนื้อหาสาระที่ยืดหยุ่นและมีความหลากหลาย เพื่อให้ตอบสนองความถนัดของนักเรียน และตรงตามสภาพของความต้องการในท้องถิ่นยิ่งขึ้น โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียน ผู้ปกครองและครูเลือกสอนงานที่มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ 2534: 95)

1.2.1 งานเลือกในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ประกอบด้วยงาน 2 ประเภท คือ งานประดิษฐ์และงานช่างกับงานอื่น

1.2.1.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง จัดเนื้อหาหลักสูตรในลักษณะต่อเนื่องชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เรียนเรื่องเดียว คือ งานประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุเป็นของเล่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เรียน 3 เรื่อง ได้แก่ งานประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุเป็นของเล่น ของใช้และของประดับตกแต่ง

1.2.1.2 งานอื่น มีขอบเขตเนื้อหา ครอบคลุมงาน

3 ประเภท คือ งานที่ผู้ปกครองหรือท้องถิ่นทำอยู่ งานที่นำไปสู่การมีรายได้ตอบแทน และงานที่สนใจและส่งเสริมเป็นการเฉพาะ โดยจะเลือกสอนงานประเภทเดียวหรือหลายประเภทก็ได้ ส่วนรายละเอียดของงานนั้น ให้ท้องถิ่นกำหนดและจัดทำเอง

1.2.2 งานเลือกในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ประกอบด้วยงาน

2 ประเภท คือ งานประดิษฐ์และงานช่าง และงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ

1.2.2.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง เนื้อหาที่เรียนเหมือนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3-4 แต่มีความเข้มข้น และกระบวนการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

1.2.2.2 งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ประกอบด้วยงานต่าง ๆ

5 แขนงงาน คือ

1.2.2.2.1 แขนงงานบ้าน ประกอบด้วย 3 กลุ่มงาน 14 เรื่อง

1.2.2.2.2 แขนงงานเกษตร ประกอบด้วย 15 กลุ่มงาน 178 เรื่อง

1.2.2.2.3 แขนงงานช่างประดิษฐ์ ประกอบด้วย 5 กลุ่มงาน 17 เรื่อง

1.2.2.2.4 แขนงงานช่าง ประกอบด้วย 13 กลุ่มงาน 30 เรื่อง

1.2.2.2.5 แขนงงานอาชีพอื่น ๆ ประกอบด้วย 3 กลุ่มงาน 29 เรื่อง

จะเห็นได้ว่า งานบังคับในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ได้แก่ งานบ้าน และงานเกษตรนั้น มีเนื้อหาคล้ายคลึงกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมาก เพียงแต่เน้นกระบวนการทำงาน การสังเกตและปรับปรุงผลงานเพิ่มขึ้น ส่วนงานเลือกได้นางานประดิษฐ์และงานช่างเข้ามาเพิ่ม แต่เนื้อหาสาระยังคงคล้ายคลึงกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเรียนเพียง 3 เรื่อง คืองานประดิษฐ์วัสดุ และ เศษวัสดุ เป็นของเล่น ของใช้และของประดับตกแต่ง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ยังมีงานอื่นเป็นงานเลือกอีกกลุ่มหนึ่ง มีเนื้อหาสาระยึดหยุ่นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมากกว่าหลักสูตร

เดิม ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ แบ่งเป็น 5 แขนงงาน เหมือน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เพียงแต่มีเนื้อหาสาระยืดหยุ่นและหลากหลายขยายให้กว้างยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความสนใจ ความถนัดของนักเรียน และตรงตามสภาพความต้องการของท้องถิ่นยิ่งขึ้น

2. อัตราเวลาเรียน งานบังคับและงานเลือกในแต่ละระดับชั้น กำหนดไว้ประมาณ 2:1 ของเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตลอดปีการศึกษา การแบ่งเวลาเรียนในงานบังคับและงานเลือกถือหลักว่า ทุกวิชาหรือแขนงงานมีความสำคัญเท่ากัน โดยอัตราเวลาเรียนยังคงเหมือนหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 คือ

2.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เรียน 300 คาบ/ปี คิดเป็นร้อยละ 10 ของเวลาเรียนทั้งหมด

2.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เรียน 600 คาบ/ปี คิดเป็นร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด

2.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เรียน 900 คาบ/ปี คิดเป็นร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด

แผนภูมิอัตราเวลาเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

ชั้น	เนื้อหาสาระ	เวลาเรียน
ป.1-2	1. งานบ้าน	200 คาบ
	2. งานเกษตร	
	3. งานเลือก	100 คาบ : 1 หรือ 2 งาน
	3.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง	
	3.2 งานอื่น	

ชั้น	เนื้อหาสาระ	เวลาเรียน
ป.3-4	1. งานบ้าน 2. งานเกษตร 3. งานเลือก 3.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง 3.2 งานอื่น	400 คาบ 200 คาบ : 1 หรือ 2 งาน
ป.5-6	1. งานบ้าน 2. งานเกษตร 3. งานเลือก 3.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง 3.2 งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ	600 คาบ 300 คาบ : 1 หรือ 2 งาน

หลักการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

พรเพ็ญ ปทุมศิริ (2527: 24) กล่าวว่าหลักและแนวปฏิบัติในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ควรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎีและเน้นขั้นตอนกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน หมายความว่า ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริงมากกว่าเรียนบนกระดาษตำรา เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ด้วยตนเอง ทั้งยังเป็นการฝึกฝนนิสัยที่ดีในการทำงานอีกด้วย ผู้สอนจะต้องคอยสังเกตวิธีการทำงานของผู้เรียน ตลอดจนลักษณะนิสัยในการทำงานทุกขั้นตอน มีเชิดแต่ผลงานสำเร็จขั้นสุดท้ายเท่านั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2527: 8-10) ได้แนะนำหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพว่า การเตรียมผู้เรียนเพื่องานอาชีพนั้นจะต้องทำเป็นขั้นตอน เพราะผู้เรียนมีความต่างกันทั้งด้านวัย วุฒิภาวะ พื้นความรู้ ความสามารถประสบการณ์ และความสนใจการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจะเน้นหนักไปทางด้านการปูพื้นฐาน โดยยึดแนวทางดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาและสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเพื่อจะทำให้หลักสูตรเกิดความยืดหยุ่นทันต่อความเปลี่ยนแปลง
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความถนัดของตนเอง เพื่อสำรวจและค้นพบความถนัดในการทำงาน
3. เน้นภาคปฏิบัติ แต่ไม่หลงลืมทฤษฎี เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกของการทำงาน รู้จักนำหลักการหรือวิธีการมาใช้ในการทำงาน
4. ให้ผู้เรียนได้เรียนตลอดทั้งกระบวนการ ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ของสิ่งที่ได้เรียนซึ่งจะช่วยฝึกนิสัย ทักษะและสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน
5. เน้นกระบวนการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน
6. ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และทำงานด้วยตนเอง ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ และฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและต่อส่วนรวม
7. ควรจัดสอนงานพื้นฐานและงานอาชีพให้มีความสัมพันธ์กัน เช่นงานบ้านเรียนเรื่อง การตกแต่งบ้าน งานประดิษฐ์และงานช่างก็ควรเรียนเรื่องการประดิษฐ์และตกแต่งบ้าน เป็นต้น และควรจัดสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่นด้วย
8. ควรจัดสอนงานเลือกภายหลังงานพื้นฐาน ในกรณีทำงานเลือกนั้นต้องใช้เวลาเรียนรู้ต่อ เนื่องจากงานพื้นฐาน แต่ก็มีงานเลือกบางแขนงที่ไม่ต้องอาศัยความรู้จากงานพื้นฐาน ในกรณีนี้อาจจัดสอนไปพร้อม ๆ กับงานพื้นฐานก็ได้ เช่น งานเลือกในแขนงงานอาชีพอื่น ๆ เป็นต้น
9. ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์การสอนสำหรับครู วัสดุหรือสถานที่ฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนให้พร้อม โดยเลือกวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ ถ้าจำเป็นต้องจัดซื้อ ก็ควรเลือกที่มีราคาไม่แพง มีความปลอดภัยและมีความเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพควรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี โดยแต่ละ เรื่องที่สอนควรเน้นให้เกิดความรู้ ร้อยละ 15-20 เจตคติในการทำงานร้อยละ 15-20 และทักษะความสามารถในการปฏิบัติงาน

ร้อยละ 60-70 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525: 311) เน้นกระบวนการเรียนการสอนทุกขั้นตอน และฝึกฝนลักษณะนิสัย ค่านิยมที่ดีในการทำงาน มีการเลือกใช้สื่อและวิธีการสอนที่เหมาะสม ตลอดจนจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกันระหว่างงานพื้นฐานและงานเลือก รวมทั้งมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น หากผู้สอนยึดหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวมาแล้ว ก็อาจจะทำให้การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมีโอกาสบรรลุจุดหมายได้มากยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีความคล้ายคลึงกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เพียงแต่เน้นกระบวนการทำงานมากขึ้น คือ การสอนเป็นขั้นเป็นตอนไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการที่ควรเน้นคือ กระบวนการฝึกทักษะในการปฏิบัติ กระบวนการการทำงาน และการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น

วิธีการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

สำหรับวิธีการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ คล้ายคลึงกับการสอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ เนื่องจากมีเป้าประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ มุ่งให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: ค-ด)

ธีระ รุญเจริญ (2525: 190-191) กล่าวว่าวิธีสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพควรสอนให้เด็กได้ทดลอง ได้ปฏิบัติงานจริง ๆ มากกว่ามานั่งฟังครูพูดหรือบรรยายเนื่องจากวิชานี้เป็นวิชาที่เน้นหนักทางด้านกาปฏิบัติ นอกจากนี้ควรมีการสอนด้วยวิธีการสาธิต เพื่อแสดงให้นักเรียนเห็นจริง จะได้มีความเข้าใจสามารถนำไปปฏิบัติหรือทดลองด้วยตนเอง ซึ่งการสอนแบบสาธิตแบ่งเป็น 3 วิธีคือ

1. การสาธิตให้ดูทั้งชั้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลา และนักเรียนมีจำนวนมากซึ่งครูต้องเตรียมการให้พร้อมทั้งวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ
2. การสาธิตให้ดูเป็นหมู่ เป็นการสาธิตย่อยภายหลังจากการสาธิตให้ดูทั้งชั้นเพื่อให้นักเรียนได้เห็นรายละเอียดของการปฏิบัติได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

3. การสาธิตให้ดูเป็นรายบุคคล อาจทำเป็นบางครั้ง เพื่อให้แต่ละคนมีโอกาส แสดงออกซึ่งความถนัด และปฏิบัติงานได้ตามอัธยาศัย ทั้งยังช่วยให้นักเรียนที่ไม่เข้าใจสามารถ ปฏิบัติงานได้ และได้คนที่ฉลาดสามารถประดิษฐ์งานที่สร้างสรรค์ได้เต็มที่

ประยงค์ จินดาวงศ์ (2528: 232) กล่าวว่าวิธีสอนทุก ๆ แบบมีประโยชน์ต่อการจัด กระบวนการเรียนการสอนทั้งสิ้น ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ควรจะใช้วิธีสอนหลาย แบบในแต่ละกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความสนใจต่อบทเรียนและไม่เบื่อ แต่หัวใจของการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้น มุ่งฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะเฉพาะในงานและความมีใจรัก ในงานที่เป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งศิริลักษณ์ ศรีกมล และคนอื่น ๆ (2526: 154-156) ก็มีความเห็น สอดคล้องกันโดยกล่าวว่าวิธีการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเหมือนกับการสอนในกลุ่มวิชา อื่น ๆ คือ มีหลายวิธีซึ่งต้องเลือกให้เหมาะสมกับงานและประสบการณ์โดยในแผนการสอนหนึ่ง ๆ อาจใช้วิธีสอนหลายวิธีหรือวิธีเดียวก็ได้

สุทธิ ประจักษ์ศักดิ์ และศิริกุล ไทพิทักษ์ (2525: 66-99) กล่าวว่ารูปแบบของวิธีการ สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ แบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ

1. วิธีสอนแบบเน้นบทบาทของครูหรือถือครูเป็นจุดศูนย์กลาง โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอด รายละเอียดเนื้อหา และดำเนินการทุกอย่างโดยผู้เรียนไม่มีส่วนร่วม วิธีสอนแบบนี้ได้แก่ การสอน แบบบรรยาย
2. วิธีสอนแบบเน้นบทบาทของนักเรียน หรือแบบถือนักเรียนเป็นจุดศูนย์กลางนักเรียน เป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ วางแผนและสรุปกฎเกณฑ์เอง วิธีการสอนแบบนี้ได้แก่ การสอนแบบทดลอง การสอนในห้องปฏิบัติการ การค้นคว้าทำรายงาน
3. วิธีสอนแบบครูกับนักเรียนร่วมกันจัดแผนการเรียน ค้นคว้าหาความรู้โดยเน้นการ เรียนเป็นกลุ่มแบบกลุ่มสัมพันธ์ วิธีการสอนแบบนี้ เช่น การแบ่งกลุ่มทำงานหรือค้นคว้า การ อภิปราย ชักถาม เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า วิธีการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเหมือนกับการสอนใน กลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ซึ่งอาจสอนได้หลาย ๆ วิธี เช่น การแบ่งกลุ่มทำงาน การอภิปรายชักถาม การค้นคว้าทำรายงาน การใช้ศูนย์การเรียน การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ การสอน แบบสาธิต การสอนแบบกำหนดงาน การสอนด้วยแบบพิมพ์การสอนแบบโครงการ การสอนแบบ ทดลอง การสอนในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น แต่วิธีสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่นิยมและควร

ใช้ในการเรียนการสอนคือ การสอนแบบสาธิต การสอนแบบกำหนดงาน การสอนด้วยแบบพิมพ์ และการสอนแบบทดลอง

1. การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method) เป็นการสอนเพื่อให้นักเรียน รู้จักและทำความเข้าใจโดยการฟัง คิด สังเกต เปรียบเทียบ ฝึกปฏิบัติ และการถ่ายทอดความรู้ ไปสู่การเพิ่มพูนทักษะในงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน การสอนแบบสาธิตนี้เหมาะสำหรับ สอนงานช่างโดยเฉพาะเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ และของมีคมเพราะเป็นการป้องกันอันตรายที่ อาจจะเกิดขึ้นได้ โดยปกติการสาธิตจะเป็นต้นแบบของการทำงานแต่ละชิ้นของนักเรียน ดังนั้นครู จึงควรเสนอแนะให้นักเรียนคิดแบบงานที่แปลกไปจากต้นแบบบ้าง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มี ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตผลงานของตนเอง

2. การสอนแบบกำหนดงาน (Project Method) เป็นการสอนที่ครูจะกำหนด หัวเรื่องหรือชิ้นงานให้ นักเรียนจะกำหนดกระบวนการ และการทำงานด้วยตนเอง วิธีการสอน แบบนี้ จึงช่วยให้นักเรียนมีความคิดเป็นของตนเองรู้จักคิดแบบสร้างสรรค์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ อาจทำให้นักเรียนทำตามใจตนเองมากเกินไป จึงควรมีการสอนแบบสาธิตเข้ามาบ้าง

3. การสอนแบบทดลอง (Experimentation Method) เป็นการสอนที่เปิดโอกาส ให้นักเรียนค้นพบความจริงโดยการทดลองด้วยตนเอง สรุปหลักเกณฑ์เอง การทดลองเป็นวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ และนำวิธีนี้ไปใช้แก้ปัญหา ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ในแขนงงานเกษตร นักเรียนอยากทดลองเรื่องการใช้ปุ๋ย 2 ชนิด คือปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมีว่าปุ๋ยชนิดใดจะทำให้ผักที่ปลูกเจริญงอกงามดีกว่ากัน นักเรียนจึงทำการ ทดลองค้นคว้า เพื่อหาข้อเท็จจริงแล้วสรุปผลการทดลองเพื่อส่งครูหรือนำไปอภิปรายหน้าชั้น

4. การสอนด้วยแบบพิมพ์ (Instruction Sheet) เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียน ศึกษาและเรียนรู้จากแบบพิมพ์ ซึ่งมีคำแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามใบกำหนดงาน (Job Sheet) การสอนด้วยแบบพิมพ์นี้ ช่วยประหยัดเวลาของครูและนักเรียน ครูสามารถเสนอได้ หลาย ๆ เรื่องในเวลาเดียวกัน แต่การเตรียมแบบพิมพ์มีความยุ่งยาก และนักเรียนอาจขาด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

จากที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่าวิธีสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีหลายวิธีคล้าย กับวิธีสอนในกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ซึ่งวิธีสอนแต่ละแบบย่อมมีข้อดีและข้อบกพร่องในตัวเอง ครูจะ ต้องพิจารณาเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของนักเรียน

การประเมินผลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

การประเมินผลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ควรประเมินจากจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยภาพรวมแล้วจุดมุ่งหมายของกลุ่มประสบการณ์นี้เน้นการจัดประสบการณ์ให้ครอบคลุม 3 ด้านคือ ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะดังเน้นการวัดประเมินผล จึงควรวัดโดยยึดหลัก 3 ด้านนี้

อนึ่ง เป้าหมายของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เน้นที่กระบวนการทำงาน ทักษะ และลักษณะนิสัยเท่า ๆ กับความสำเร็จของงาน และเนื่องจากกลุ่มประสบการณ์นี้ทั้งภาค ทฤษฎีและปฏิบัติ การวัดผลและประเมินผลจึงต้องจัดทำให้ครอบคลุมทุกส่วน ซึ่งสุทธิ ประจงศักดิ์ และศิริกุล ไทยพิทักษ์ (2525: 18) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล ควรจะต้องกระทำใน 3 ลักษณะ คือ

1. การวัดวิธีการ กระบวนการและแนวทางปฏิบัติ
2. การวัดและประเมินผลงานขั้นสุดท้าย
3. การวัดทัศนคติ หรือคุณภาพจิตใจของผู้เรียนที่มีต่อการทำงาน

ดังนั้นการจะวัดผลประเมินผลให้ครอบคลุมทั้ง 3 ประการดังกล่าวจึงต้องใช้วิธีวัดผล และประเมินผลหลาย ๆ วิธีได้แก่

1. การวัดโดยการใช้แบบทดสอบ เป็นการวัดประเมินผลความรู้ความเข้าใจที่ นักเรียนมีต่อการเรียนการสอนที่ได้ เรียนผ่านมาแล้ว
2. การวัดจากการสังเกตกระบวนการ และลักษณะการทำงาน เป็นวิธีการวัดผลและ ประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมในเวลาปฏิบัติงานของนักเรียน สิ่งที่สังเกตจะเกี่ยวกับ สมรรถภาพของผู้เรียนทางด้านคุณสมบัติ และคุณธรรมในการทำงาน และความรู้ความเข้าใจอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถวัดได้จากแบบทดสอบ
3. การวัดและประเมินผลจากผลงานที่สำเร็จเป็นชิ้นงานของนักเรียน โดยพิจารณา จากความถูกต้อง สวยงาม คงทน ประหยัด หรือตามเกณฑ์อื่น ๆ ที่กำหนดไว้
4. การวัดและประเมินผลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและ วิธีการทำงานด้านต่าง ๆ สำหรับการนำไปแก้ไขในส่วนที่นักเรียนไม่รู้หรือเข้าใจผิด ซึ่งควรรู้ สามารถแก้ไขหรืออธิบายได้ทันที (ศิริลักษณ์ ศรีภมร และคณะ 2526: 159-161)

ปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ใดก็ตามย่อมมีปัญหาและอุปสรรคที่ควรได้รับการแก้ไขทั้งสิ้น สำหรับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งสร้างความรู้ความชำนาญ เจตคติที่ดีในการทำงาน และกระบวนการในการทำงานซึ่งการจัดการเรียนการสอนต้องสอนทั้ง ทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้ต้องเตรียมการวางแผนการสอนอย่างดีในทุก ๆ ด้าน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติจริง ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวพอรวบรวมได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ครูมีส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามเป้าหมายของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งต้องใช้ความอดทน และทักษะความสามารถเฉพาะตัวสูง ปัญหาที่เกี่ยวกับครูผู้สอนมีดังนี้

1.1 ครูส่วนใหญ่มักต้องสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ และมักเลือกสอนกลุ่มที่ตนถนัดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ กลุ่มประสบการณ์ที่ครูสอนมากที่สุดคือ กลุ่มทักษะและครูจะจัดอันดับความสำคัญของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไว้อันดับสุดท้าย (ประยงค์ จินตวงศ์ 2528: 538)

1.2 ครูส่วนใหญ่นิยมใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย โดยยึดหนังสือเป็นหลักไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

1.3 ครูยังขาดความรู้และทักษะเฉพาะงาน งานประดิษฐ์และงานช่างเกินไปว่ามีความสามารถทางวิชาการต่ำ (วิรัช ชูยสูงเนิน 2527: บทคัดย่อ) และอ่านวย ชมศรีวิสวัสดิ์ และคณะ (2527: บทคัดย่อ) พบว่าครูมีปัญหารื่องการสอนงานประดิษฐ์และงานช่าง ในด้านสื่อการสอนและการจัดกระบวนการเรียนการสอน

1.4 ครูขาดเจตคติที่ดีต่อการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เนื่องจากบางส่วนต้องสอนเพราะความจำเป็น ไม่มีความถนัด จึงเป็นสาเหตุที่อาจทำให้ครูปล่อยปละละเลย ไม่เอาใจใส่ในการสอนเท่าที่ควร (ช่อทิพย์ ธรรมรักษ์ 2529: 142)

1.5 ครูยังไม่เข้าใจหลักสูตรดีเท่าที่ควร และไม่ได้รับการนิเทศ ครูสอนไม่ได้ครบเนื้อหา เนื่องจากหลักสูตรอธิบายกิจกรรมไว้มืดมน ครูไม่สามารถทำตามได้ บางเนื้อหาไม่แนะนำกิจกรรมเป็นแนวทางให้เลย (วิเชียร เทียมเมือง 2519: บทคัดย่อ)

1.6 ความไม่ใส่ใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนให้แก่นักเรียน การสั่งงานมักเป็นไปอย่างกะทันหันขาดการเตรียมการ ไม่ได้ปรับกิจกรรมการสอนและการใช้วัสดุให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชน

1.7 ความไม่เห็นความสำคัญของการเน้นกิจกรรมสร้างนิสัยความมีระเบียบในการทำงาน เช่น การเก็บเครื่องมือประเภทต่าง ๆ การทำความสะอาดสถานที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น

1.8 ความไม่ให้ความสำคัญกับผลงานสำเร็จรูปของนักเรียน มากกว่าจะพิจารณากระบวนการขั้นตอนการทำงานของนักเรียน

2. ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน

ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนประถมศึกษาที่เรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีหลายประการดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาการขาดความพร้อมในกระบวนการทำงานและความรับผิดชอบต่องานของนักเรียน นักเรียนยังขาดกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอนและขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับความสนใจและเจตคติของนักเรียน พบว่านักเรียนยังขาดเจตคติและความสนใจ เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการเรียน ครูจะต้องใช้ความพยายามใช้เทคนิควิธีสอนใช้แรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความชื่นชมและสนใจที่จะเรียนสนใจที่จะทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมากขึ้น (ประยงค์จินดาวงศ์ 2528: 538-539)

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เรียน เพราะนักเรียนในชนบทห่างไกล ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน เป็นเหตุให้นักเรียนไม่สามารถจัดหาสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้เรียนภาคปฏิบัติได้ครบ ทำให้ครู เกิดความท้อถอยในการสอน จึงมุ่งสอนแต่ทฤษฎี ขาดการปฏิบัติ เป็นเหตุให้นักเรียนบรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตรเท่าที่ควร

3. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นอย่างมาก เพราะลักษณะการเรียนการสอนของกลุ่มประสบการณ์เน้นการปฏิบัติ กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน ทั้งยังมุ่งให้นำความรู้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิต

ประจำวัน ทั้งเนื้อหาสาระของงานที่สอนก็มีความหลากหลายและยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นครูและผู้บริหารจึงต้องรู้จักและมีความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ปกครองและชุมชน เพื่อรับการสนับสนุนและขอความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครอง ปัญหาเกี่ยวกับผู้ปกครองและชุมชนต่อการสอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพมีดังนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับผู้ปกครองยากจน ขาดความรู้ ขาดความเข้าใจถึงหลักการ จุดหมาย และวัตถุประสงค์สำคัญของหลักสูตรกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีเวลาที่จะเอาใจใส่การศึกษาของบุตรหลาน ตลอดจนไม่สามารถหาเงินมาซื้อวัสดุและเครื่องมือต่าง ๆ ตามความต้องการของบุตรหลานได้

3.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่มีอาชีพรับราชการ และเป็นลูกจ้างของรัฐบาลมักมุ่งหวังให้บุตรหลานของตนเรียนทางด้านวิชาชีพชั้นสูง จึงมุ่งเรียนในกลุ่มทักษะคือ ภาษาไทย และคณิตศาสตร์ ขาดการสนใจในกลุ่มการเรียน และพื้นฐานอาชีพลักษณะดังกล่าวเป็นรากฐานของการสร้างเจตคติที่ไม่ดีแก่นักเรียน และขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครอง

3.3 ปัญหาที่โรงเรียนมักขาดคือ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสำคัญของการสอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพต่อผู้ปกครองและชุมชน

3.4 ปัญหาเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็นชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

3.4.1 ปัญหาของคนชุมชนเมือง ส่วนมากมีภาระทางด้านเศรษฐกิจต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ มีความตึงเครียดทางอารมณ์ มีเจตคติไม่ดีต่อการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่มุ่งเน้นกระบวนการทำงาน ผู้ปกครองไม่อยากจะให้เรียนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพมากนัก แต่อยากให้เรียนกลุ่มทักษะอื่นจะเป็นพื้นฐานของอาชีพชั้นสูงมากกว่า

3.4.2 ปัญหาของคนชุมชนชนบท มีความยากจนและขาดการศึกษาอบรม ขาดความรู้และไม่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา จึงทำให้ไม่เอาใจใส่และสนับสนุนการศึกษาของชุมชนที่ตนเองอยู่ เมื่อโรงเรียนต้องการการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การสอนการฝึกปฏิบัติในกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ จึงได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองน้อย

4. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหาร

4.1 ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ และไม่ให้การสนับสนุนการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีเจตคติที่ไม่ดี ความไม่เข้าใจในหลักการและจุดมุ่งหมายของ

หลักสูตร ขาดประสบการณ์และความรู้ทางด้านนี้ ทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง เป็นผลให้การเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร

4.2 ขาดการวางแผนการสำรวจความต้องการและสภาพปัญหาทั่วไปของการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนและชุมชน เช่นไม่ทราบแหล่งวิทยากร แหล่งวิชาการ ขาดการวางแผนการเชิญวิทยากรไว้ล่วงหน้า เป็นต้น ทำให้การสอนไม่ได้ผลเต็มที่ และไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนเท่าที่ควร

4.3 การนิเทศการสอน การประเมินผล การติดตามกำกับดูแล การเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์นี้ยังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะผู้บริหารมักจะมุ่งเน้นกลุ่มทักษะคือ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์มากกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

4.4 โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุฝึกงาน ค่าตอบแทนให้วิทยากร บุคคลภายนอก การเรียนการสอนจึงเน้นแต่ทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติโดยครูใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในเขตการศึกษา 7

เขตการศึกษา 7 มีพื้นที่กว้างขวางครอบคลุมถึง 8 จังหวัดคือ กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์ มีความแตกต่างกันอย่างมากทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ ภาษาถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพการทำมาหากินของประชากร การจัดการศึกษาให้ตอบสนองตรงตามสภาพความต้องการของชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลายในเนื้อหา โดยเฉพาะกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ที่มุ่งเน้นให้การเรียนเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ทั้งยังต้องจัดให้มีความเหมาะสมตรงตามความต้องการของชุมชนอีกด้วย จึงทำให้มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่ผ่านมา ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมจากข้อมูลของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและโรงเรียนบางโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 ตลอดจนทั้งการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ระดับต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนในบางโรงเรียน พอสรุปรวบรวมได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับครู

- 1.1 ครูเลือกสอนแขนงงานต่าง ๆ ตามความต้องการหรือความถนัดของตนมากกว่าจะคำนึงถึงความต้องการและความสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น
- 1.2 ครูบางส่วนลืมนสอนเนื้อหาในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่ไปบูรณาการกับกลุ่มอื่น ๆ ทำให้เนื้อหาในส่วนนั้นขาดหายไป
- 1.3 ครูขาดการวางแผนการสอน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้สอนตลอดจนแหล่งวิทยากรที่จะนำมาช่วยสอน ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครบคลุมและตรงตามความต้องการของท้องถิ่น
- 1.4 ครูไม่เห็นความสำคัญของกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพจึงใช้เวลาส่วนหนึ่งไปกับการสอนเน้นกลุ่มทักษะภาษาไทยและคณิตศาสตร์

2. ปัญหาด้านการเรียนการสอน

- 2.1 ปัญหาการขาดการเตรียมตัวสอนล่วงหน้า ซึ่งอาจเนื่องมาจากครูมีภาระมากหรือเป็นเพราะไม่เห็นความสำคัญของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพก็ตาม ทำให้ครูสอนโดยใช่วิธีการบรรยายตามความรู้และประสบการณ์ของตนเอง เป็นเหตุให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้ด้านทักษะและกระบวนการทำงาน
- 2.2 ปัญหาความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร เช่น ครูมุ่งสอนทฤษฎีโดยให้อ่านให้ท่องจำ แทนการปฏิบัติจริง เป็นต้น
- 2.3 โรงเรียนบางโรงเรียนอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น ขาดแคลนน้ำ ขาดสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน เป็นต้น
- 2.4 การประเมินผลการเรียนการสอน ครูมักเน้นที่ผลงานของนักเรียนมากกว่ากระบวนการทำงาน และลักษณะนิสัยของนักเรียน
- 2.5 ครูขาดเครื่องมือการประเมินจุดประสงค์ที่ตรงตามจุดประสงค์ปลายทางแบบฟอร์มการประเมินจุดประสงค์บางข้อยุ่งยาก มีปัญหาในทางปฏิบัติครูจึงมักประเมินโดยใช้ความคิดของตนเองเป็นเกณฑ์
- 2.6 ตารางสอนส่วนมากมักใช้สอนครั้งละ 3 คาบตลอดตายตัว ไม่มีการยืดหยุ่น ทำให้คาบเวลาเรียนขาดหรือเกินไป เพราะถูกกำหนดเวลาโดยตารางสอน

2.7 ปัญหาการสอนงานพื้นฐานและงานเลือกไม่สัมพันธ์กัน เช่นงานพื้นฐานสอนเรื่องงานसान งานเลือกก็ควรจะต้องเลือก การสานที่รองแก้ว เป็นต้น แต่กลับไปเลือกสอนงานอื่นที่ไม่สัมพันธ์กับงานที่เรียนมาแล้ว (ปรีชา ศรีสุขวงศ์ 2532: สัมภาษณ์)

3. ปัญหาทั่ว ๆ ไปของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

3.1 ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน ทำให้ไม่สามารถจัดหาวัสดุฝึกได้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และไม่สามารถเชิญผู้รู้ผู้ชำนาญงาน เฉพาะที่เปิดสอนเป็นเหตุให้ต้องซื้อครูซึ่งไม่มีความรู้ความชำนาญการสอน ทำให้นักเรียนไม่ได้ฝึกทักษะและความรู้ที่ถูกต้องเท่าที่ควร ประกอบกับบางท้องถิ่นผู้ปกครองมีฐานะยากจน เมื่อโรงเรียนขอความร่วมมือด้านวัสดุอุปกรณ์ จึงมักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ

3.2 ปัญหาการขาดแคลนวิทยากรท้องถิ่นที่มีความเหมาะสม ซึ่งอาจเนื่องมาจากครูไม่รู้แหล่งที่จะเชิญวิทยากรมาสอน ขั้นตอนการเชิญวิทยากรภายนอกมาสอนก็ยุ่งยาก ต้องใช้เวลาประสานงานนาน เป็นเหตุให้ครูมักไม่ชอบเชิญวิทยากรมาสอน

3.3 ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ แต่มักมุ่งเน้นสอนกลุ่มทักษะแทน บางครั้งมีการนำเวลาสอนของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไปสอนกลุ่มประสบการณ์อื่น

3.4 โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ต่อผู้ปกครองและชุมชนในเรื่องจุดมุ่งหมายของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ปัญหาของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในเขตการศึกษา 7 ทั้งปัญหาด้านครู ปัญหาการจัดการเรียนการสอน การบริหารและปัญหาอื่น ๆ มีความคล้ายคลึงกับปัญหาการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่ได้มีผู้วิจัยไว้ก่อนแล้ว โดยเฉพาะปัญหาที่นำพิจารณา คือ การที่ครูไม่มีความรู้ความชำนาญที่จะสอนงานอาชีพบางอย่างได้ แต่ก็ไม่สามารถจะเชิญผู้ชำนาญงานท้องถิ่นมาช่วยสอนในรูปแบบของวิทยากรได้ ซึ่งปรีชา ศรีสุขวงศ์ (2532: สัมภาษณ์) กล่าวว่า เนื่องมาจากผู้บริหารไม่สนับสนุนให้เชิญวิทยากรบุคคลภายนอก ครูไม่ทราบแหล่งที่จะเชิญวิทยากร วิทยากรมีภาระมาก ไม่สามารถสอนตามวันเวลาที่กำหนดได้ ขาดงบประมาณเป็นค่าตอบแทนวิทยากร และขั้นตอนการเชิญวิทยากรมีความยุ่งยาก ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญ แต่สามารถแก้ไขได้ หากผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ และครูเห็นความสำคัญของการเชิญวิทยากร มีการสำรวจเนื้อหาสาระที่ต้องเชิญวิทยากร และวางแผนการเชิญวิทยากร

ไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่น ๆ หากสามารถปฏิบัติได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะทำให้การเรียนการสอนกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้มากขึ้น

ความหมายของวิทยากร

วิทยากร หรือผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ตรงกับภาษาอังกฤษคือ Resource Persons นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ซึ่งส่วนมากมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนี้

ยอร์ช ดับบลิว (George W. 1977: 143-144) ได้ให้ความหมายของคำว่าวิทยากร ไว้ว่า หมายถึงทรัพยากรบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญ ซึ่งครูสามารถเชิญมาสอน บรรยาย หรือสาธิตในโรงเรียนได้ เช่น ตำรวจ ช่างนา แพทย์ ผู้สื่อข่าว ทนายความ ข้าราชการ เป็นต้น

นิโคลส์ (Nichols 1971: 342) กล่าวว่า วิทยากร หมายถึง ผู้มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านในท้องถิ่น ซึ่งครูสามารถเชิญมาพูดคุย อภิปราย หรือสาธิตในโรงเรียน หรือให้นักเรียนไปสัมภาษณ์บุคคลเหล่านั้นที่บ้านหรือที่ทำงานของเขาก็ได้

รุจิระ สุภรณ์ไพฑูริย์ และคณะ (2526: 94) กล่าวว่าวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ลึกซึ้งที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะเรื่อง และมีประสบการณ์ในการทำงานและประกอบกิจการมาโดยเฉพาะ ซึ่งคล้ายคลึงกับวินดา เลาหวัดน์ (2527: 33) ที่กล่าวว่าวิทยากรคือ บุคคลที่ได้รับเชิญมาให้มาพูดหรือสาธิตเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่นักเรียน วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในการทำงาน และประกอบกิจการมาโดยเฉพาะ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.: 2) ได้ให้คำนิยามของวิทยากรว่า หมายถึงบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ตรงโดยเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ที่ได้รับ เชิญมาเป็นวิทยากรช่วยสอนวิชาตามหลักสูตรประถมศึกษา

จากความหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า วิทยากรคือผู้มีความรู้ ความชำนาญเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานและประกอบกิจการมาโดยเฉพาะทั้งในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ซึ่งครูสามารถเชิญมาช่วยสอนวิชาตามหลักสูตรภายในโรงเรียน หรือให้นักเรียนไปสัมภาษณ์บุคคลเหล่านั้นในชุมชน

ประเภทของวิทยากร

จากความหมายของวิทยากรที่กล่าวมาแล้ว สามารถแยกประเภทของวิทยากรได้

2 ประเภท คือ วิทยากรในโรงเรียน และวิทยากรท้องถิ่นซึ่งอยู่นอกโรงเรียน

1. วิทยากรในโรงเรียน คือบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่ในโรงเรียน ซึ่งกิตติมาปริทัศน์ (2529: 117) ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการสอน (teaching staff) ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และครูพิเศษต่าง ๆ และบุคลากรที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน (non-teaching staff) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ทะเบียน ฯลฯ ซึ่งรวมถึงยาม คนงานและภารโรง (พนัส หันเนาคินทร์ 2526: 41-43) ได้แบ่งบุคลากรในโรงเรียนประเภทศึกษาออกเป็น 4 ประเภทคือ

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน บรรลุภารกิจและจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งรวมถึงผู้มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารต่าง ๆ ด้วย

1.2 ผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน คือ ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และครูพิเศษต่าง ๆ

1.3 ผู้ที่ทำหน้าที่สนับสนุนการสอน ได้แก่ ครูธุรการ ครูบรรณารักษ์ ครูทะเบียน และวัดผล ครูอนามัยโรงเรียน ครูโภชนาการ ครูโสภณศึกษา ครูการเงิน ครูเกษตรกรรม ครูพัสดุ และครูแนะแนว

1.4 เจ้าหน้าที่ที่เป็นลูกจ้างประจำ ได้แก่ ยาม คนครัว คนขับรถ และภารโรง

2. วิทยากรท้องถิ่น หมายถึง บุคลากรที่อยู่นอกโรงเรียน มีความรู้ ความชำนาญ ซึ่งครูสามารถเชิญมาสอนวิชาใดวิชาหนึ่งในโรงเรียนได้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 ผู้ที่เป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำ หรือคนงานของหน่วยราชการในท้องถิ่น เช่น เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด พัฒนาการอำเภอ พัฒนาการจังหวัด ประมง นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อนามัย พยาบาล สาธารณสุข ครู อาจารย์ นักศึกษาจากสถาบันในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นต้น

2.2 บุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ อยู่ในท้องถิ่น เช่น พ่อค้า ช่างนา ช่างไร่ ช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ช่างตัดผม ช่างไม้ ช่างปูน และพระภิกษุ เป็นต้น

ความสำคัญของวิทยากรต่อการเรียนการสอน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักการแก้ปัญหาสามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ดังนั้นเนื้อหาสาระที่เรียนจึงต้องมีความหลากหลาย ยืดหยุ่นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เป็นเหตุให้ครูบางส่วนไม่สามารถจะสอนเนื้อหาสาระทุกเรื่องได้อย่างดี จึงจำเป็นต้องอาศัยแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่มาประกอบในการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิทยากรจึงเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งครูสามารถ เชิญมาช่วยในการสอนหรือสาธิตบางเรื่องบางเนื้อหาได้ เพราะวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ลึกซึ้ง มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องดีกว่าครู เช่น เมื่อครูสอนเรื่องการทำนา ครูก็สามารถเล่าถึงวิธีการทำนาได้ แต่จะไม่ได้รายละเอียดและข้อเท็จจริงเหมือนชาวนา อีกทั้งบางโรงเรียนครูคนเดียวต้องสอนหลายชั้น หรือบางโรงเรียนมีครูครบชั้น แต่ครูก็ไม่มีเวลาพักผ่อน ต้องสอน ตรวจงานและปฏิบัติงานพิเศษอื่น ๆ ตลอดวัน ถ้าได้วิทยากรเข้ามาช่วย จะทำให้ครูจัดการสอนได้ดีขึ้น นักเรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศจากครูที่สอนประจำ และที่สำคัญนักเรียนได้เรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงมีความรู้ ความชำนาญอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ ความรู้ ทักษะกระบวนการทำงานที่ละเอียดถูกต้องอันจะเป็นพื้นฐานการทำงานที่ดีต่อไปในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2524: 11-12) ซึ่งสอดคล้องกับ ลำพอง บุญช่วย (2510: 214) ที่กล่าวว่า การเชิญวิทยากร จะทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่าย เพราะเขาได้เปลี่ยนอิริยาบถเปลี่ยนบรรยากาศ และเปลี่ยนหน้าครูผู้สอนด้วย นอกจากนี้ วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร (2525: 29) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการเชิญวิทยากรมาบรรยายไว้ดังนี้

1. นักเรียนได้รับความรู้ และรายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากการเรียนปกติจากครูผู้สอนประจำวิชา
2. ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางสังคมและรู้จักการปฏิบัติตนต่อผู้มาเยือนและเป็นเจ้าของบ้านที่ดี
3. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองได้อ่านมากยิ่งขึ้น
4. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่า ปัญหาต่าง ๆ นั้น นักเรียนอาจหาคำตอบได้จากการพบปะพูดคุยกับคนอื่นมากกว่าการอ่านจากหนังสือเพียงอย่างเดียว
5. ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วิทยากรมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมาก เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทำให้ได้รับความรู้ในแง่มุมที่กว้าง ได้เปลี่ยนบรรยากาศจากครูที่สอนประจำ ได้รับประสบการณ์ตรง ได้รับความรู้ที่ละเอียด ทำให้สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองได้อ่านมาแล้วมากขึ้น รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งจะทําให้ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มทํางาน และพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ซึ่งต้องเรียนเนื้อหาสาระที่หลากหลาย ตามสภาพท้องถิ่น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า วิทยากรมีส่วนสำคัญในการเสริมการสอนของครูให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

คุณสมบัติของวิทยากร

ในการที่ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนจะพิจารณาเชิญบุคคลภายนอกหรือบุคลากรภายในโรงเรียนมาช่วยในการเรียนการสอนนั้น ควรจะได้พิจารณาคูณสมบัติของผู้ที่จะเชิญว่ามีความสามารถเหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการจะให้สอนมากเพียงใด เพื่อที่นักเรียนจะได้รับประโยชน์จากการเชิญวิทยากรนั้น ๆ สูงสุด

หลักการพิจารณาเชิญวิทยากร ควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. เชิญผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอนจริง ๆ
2. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่รู้จักกันในชุมชน
3. ไม่มีชื่อเสียงเป็นที่เสื่อมเสีย หรือน่ารังเกียจในวงสังคม
4. เป็นผู้มีจิตกว้างขวางและเห็นประโยชน์ของการศึกษา
5. เป็นผู้ที่ครูสามารถจะเชิญมาได้โดยสะดวก

รูจิสระ สุภรณ์ไพฑูริย์ และคณะ (2526: 95) ได้เสนอคุณสมบัติของวิทยากรที่จะเชิญมาสอนว่า ควรเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความเต็มใจที่จะมาช่วยสอน แสดงหรือสาธิต
2. ควรเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น เพื่อความสะดวกในการติดต่อและประหยัดค่าใช้จ่าย
3. ถ้าเป็นผู้ปกครองของนักเรียนก็จะเป็นการดี เพราะมีความคุ้นเคยผูกพันกันทําให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปด้วยดี

4. บทเรียนที่ควรเชิญวิทยากรมาสอนแทนครู ควรเป็นเรื่องที่ครูไม่มีความชำนาญ เช่น การขยายพันธุ์พืช-สัตว์ การทำนมแก้วเหลือง ฯลฯ

นอกจากนี้ควรพิจารณาคุณสมบัติของวิทยากรที่จะเชิญมาสอนในด้านอื่น ๆ ประกอบอีก เช่น เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในเรื่องหรือสาขาวิชานั้น ๆ เป็นผู้ประพฤติดี มีคุณธรรม สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ เป็นผู้มีความสนใจ มีจิตใจที่เสียสละเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา นอกจากนี้ควรเป็นผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์อีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 3)

วิทยากรกับการเรียนการสอน

การเชิญวิทยากรมาช่วยสอนนั้นสามารถกระทำได้ 2 วิธีคือ เชิญมาพูดหรือสอนนักเรียนชั้นเรียน และให้นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ที่บ้านหรือที่ทำงาน ซึ่งครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของครูจะได้มีการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งก่อนเชิญวิทยากร ขณะที่วิทยากรกำลังดำเนินการสอน และภายหลังจากที่วิทยากรได้สอนแล้ว ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร เป็นงานที่ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องจัดทำเป็นลำดับแรก โดยการสำรวจให้ทราบว่าในท้องถิ่นนี้แม้ใครบ้างที่มีอาชีพการงาน ความรู้ และความสามารถเหมาะสมที่จะเชิญมาช่วยสอนในวิชาต่าง ๆ ได้ จากนั้นครูจัดทำแบบสำรวจ จดชื่อที่อยู่ เนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ช่วยสอน วัน เวลาที่จะเชิญมาสอน เพื่อที่จะได้นำมาเก็บไว้เป็นข้อมูลในการวางแผนเชิญวิทยากรไว้แต่เนิ่น ๆ

แบบสำรวจการหารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ	ที่อยู่	อาชีพ	วิชาที่ช่วยสอน	หมายเหตุ
1	นายมนัส อิ่มเอม	47 ปี	บ้านเลขที่ 12 หมู่ 1 อ. เมือง จ. เชียงใหม่	ทำไร่ยาสูบ	เพาะกล้ายาสูบ	
2	นายบุญมา ขยันท่า	45 ปี	หมู่ 8 ต. คอยสะเกิด อ. เมือง จ. เชียงใหม่	รับจ้าง	การสานเป่ง	
3	นางละเอียด สมบูรณ์ศรี	37 ปี	บ้านเลขที่ 3 หมู่ 1 อ. เมือง จ. เชียงใหม่	ค้าขาย	การทำดอกไม้ ด้วยกระดาษ	

บันทึก.....

(บันทึกแนบท้ายแบบสำรวจนี้ เพื่อจะได้บันทึกไว้ว่า รายชื่อในแบบสำรวจนี้ จะให้ใครช่วยสอน เรื่องอะไร ขึ้นไหน ชั่วโมงที่เท่าไร วันไหน หรือวิทยากรได้สอนเรื่องนี้ไปถึงไหน และจะมาสอน ต่อในวันไหน เป็นต้น)

2. การติดต่อวิทยากร เมื่อตกลงจะเชิญวิทยากรมาช่วยสอนในเนื้อหาวิชาที่ต้องการ เป็นที่แน่นอนแล้ว ควรต้องดำเนินการติดต่อเพื่อเชิญวิทยากร ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังนี้

2.1 ติดต่อเชิญวิทยากรเป็นการส่วนตัว โดยครูหรือตัวแทนนักเรียน เพื่อให้ ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่วิทยากร พร้อมทั้งสอบถามความสมัครใจของวิทยากร ตลอดจน วางแผนงานร่วมกันอย่างคร่าว ๆ

2.2 ติดต่อเชิญวิทยากรอย่างเป็นทางการ โดยมีหนังสือจากโรงเรียนเชิญไป เป็นลายลักษณ์อักษร (ใช้แบบฟอร์ม สปข.2)

3. การเตรียมตัวของครู ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการเชิญวิทยากร มาช่วยสอน สิ่งที่ครูต้องจัดดำเนินการในการเชิญวิทยากรมีดังนี้

3.1 ครูต้องสำรวจแผนการสอนว่า เรื่องที่จะเชิญวิทยากรมาช่วยสอนนั้นมี ทั้งหมดกี่คาบ เพื่อจะวางแผนการใช้เวลาได้อย่างเหมาะสม เป็นการปรับแผนการสอนให้ยืดหยุ่น ไม่เกินเวลาของกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

3.2 กำหนดรายละเอียดการเชิญวิทยากรไว้ล่วงหน้าอย่างมีระบบ เช่น เชิญใคร เชิญมาสอนเรื่องอะไร ช่วงเวลาใด และจะต้องปฏิบัติอย่างไร การกำหนดรายละเอียด ดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ได้รับประโยชน์ในการเชิญวิทยากรเต็มที่ การทำการนัดการเชิญวิทยากร ดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความเหมาะสมระหว่างวิทยากรกับเนื้อหา วัย ของนักเรียน ช่วงเวลา สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

3.3 ติดต่อเชิญวิทยากร โดยครูติดต่อวิทยากรเป็นการส่วนตัวก่อน แล้วจึงเชิญ เป็นทางการ โดยครูผู้เชิญต้องตกลงรายละเอียดกับวิทยากรในเรื่องเนื้อหาสาระ วัน เวลา สถานที่ และวัตถุประสงค์ของการเชิญ ตลอดจนวิธีเสนอข้อความรู้ของวิทยากร

3.4 ศึกษาเนื้อหาและจุดประสงค์ของเรื่องที่ต้องการให้วิทยากรสอนอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการซักถามและสรุป เพราะบางทีวิทยากรอาจไม่สามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ ครูจึงต้องเป็นผู้ช่วยตั้งคำถามและสรุป

3.5 ศึกษารูปแบบของการจัดการบรรยายหรือสาธิต

3.6 จัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม เช่น เตรียมสถานที่รับรองเมื่อ วิทยากรมาถึงโรงเรียน จัดเตรียมสถานที่บรรยาย หรือสาธิตให้เหมาะสม จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการสอนที่จะต้องใช้ประกอบการบรรยายหรือสาธิต ตลอดจนจัดเตรียมนักเรียนให้อยู่ใน สภาพพร้อมที่จะเรียน เป็นต้น

3.7 ในกรณีที่พานักเรียนไปพบวิทยากรที่บ้าน หรือที่ทำงานของวิทยากร ครูจะต้องศึกษาและเตรียมวางแผนล่วงหน้าไว้ให้พร้อม ได้แก่ การซักซ้อมนักเรียนเกี่ยวกับการเดินทาง การแบ่งกลุ่ม การซักถาม การจดบันทึก และการรายงานผลงาน

3.8 ในขณะที่วิทยากรกำลังบรรยายหรือสาธิตนั้น ครูควรคอยช่วยอำนวยความสะดวกแก่วิทยากร เช่น ช่วยจัดเตรียมอุปกรณ์ ช่วยตั้งคำถาม ช่วยสรุปในเนื้อหาที่วิทยากรบรรยาย (ในกรณีที่วิทยากรไม่ได้สรุปหรืออาจสรุปได้ไม่ชัดเจน)

3.9 สรุปและประเมินผลความรู้ที่ได้รับจากวิทยากร โดยใช้วิธีการประเมินผล การเรียนการสอนโดยทั่วไป ซึ่งจะต้องใช้วิธีการประเมินหลาย ๆ วิธี เพื่อตรวจสอบคุณภาพของ นักเรียน โดยดูจากจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ สิ่งที่จะต้องประเมินได้แก่ เนื้อหาความรู้ เจตคติ คุณสมบัติที่ต้องการเน้น การนำไปใช้และกระบวนการการดำเนินการ

3.10 กิจกรรมติดตาม ครูควรเขียนเรื่องย่อเกี่ยวกับเรื่องที่วิทยากรมาบรรยาย ลงในวารสารของโรงเรียน อ่านออกเสียงตามสาย และมีจดหมายขอบคุณวิทยากรตามไปอีกทีหนึ่ง ประการสุดท้ายคือ ควรให้นักเรียนจัดแสดงผลงานอันเป็นผลจากการเชิญวิทยากร และเก็บไว้ใน แฟ้ม เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าต่อไป

4. การเตรียมตัวของนักเรียน เพื่อให้การใช้วิทยากรในการเรียนการสอนเกิด ประโยชน์แก่นักเรียนทั้งทางด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ครูควรต้องมีการเตรียมตัวนักเรียน ดังนี้

4.1 มอบหมายให้นักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ กัน ตามความเหมาะสม เช่น หน้าที่ในการจัดเตรียมและเก็บสถานที่ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ หน้าที่ต้อนรับและส่งวิทยากร หน้าที่ บริการวิทยากรและผู้ร่วมกิจกรรมทั้งหมด การกล่าวขอบคุณวิทยากร และการจัดเตรียมของที่ระลึก เป็นต้น นักเรียนทุกคนควรมีหน้าที่รับผิดชอบตามความสมัครใจหรือความเหมาะสม ซึ่งครูควรทรา ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักเรียนแต่ละคนให้ดี

4.2 ให้นักเรียนทราวจุดประสงค์ของการเชิญวิทยากร และศึกษาเนื้อ เรื่องไว้ล่วงหน้า ตลอดจนเตรียมตั้งปัญหาซักถาม

4.3 ทราความเข้าใจเกี่ยวกับมารยาทในการฟัง การซักถาม และวิธีการจด บันทึก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2524: 18-19)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การสอนของวิทยากร นักเรียนจะได้รับความรู้ หรือผลสำเร็จมากเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ความสามารถของวิทยากร การประสานงานระหว่างครูกับวิทยากร กิจกรรมการสอน การวางแผนเตรียมการต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งการเชิญวิทยากรมาสอนจะได้รับประโยชน์สูงสุด หากทุกฝ่ายเห็นความสำคัญ และร่วมมือกัน ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่

การเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรบุคคลภายนอก

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ เป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ เมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ซึ่งในทางปฏิบัติ ยังประสบปัญหาหลายประการที่สำคัญคือ ขาดแคลนครูที่มีความรู้ ความชำนาญ เฉพาะงาน โดยเฉพาะงานประดิษฐ์และงานช่าง (ลักขณา สมเชื้อ 2524: 97) จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการแสวงหาแนวทางที่จะพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยได้พิจารณาแหล่งวิทยากรและวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยในการเรียนการสอนเพราะในทุก ๆ ท้องที่มีบุคคลเป็นจำนวนมากที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ เฉพาะด้านที่สามารถเข้ามาช่วยครูในการสอนและถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ซึ่งที่ผ่านมามีหลายจังหวัดได้เชิญบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นวิทยากรพิเศษทำการสอนในลักษณะให้เปล่า โดยมีได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใด และเพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวมีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้เสนอให้กระทรวงการคลัง พิจารณาอนุมัติให้วิทยากรที่เข้ามาช่วยสอน ในโรงเรียนต่าง ๆ โดยโรงเรียนนั้น ๆ ไม่มีครูที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องที่จะสอน ได้รับค่าตอบแทนพอสมควร และกระทรวงการคลังได้พิจารณาเห็นชอบอนุมัติตามหนังสือที่ ก.ศ.0502/14340 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2527 ให้ทำการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรได้ ในอัตราชั่วโมงละ 50 บาท

เกณฑ์การพิจารณาเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากร มีดังนี้

1. ต้องเป็นโรงเรียนที่มีโครงการสอน ซึ่งมีความพร้อมในด้านอุปกรณ์การสอนและวัสดุต่าง ๆ ที่จะดำเนินการสอนตามโครงการ และจะต้องมีวิทยากรพร้อมอยู่แล้ว
2. เป็นโรงเรียนที่ขาดครูที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะในด้านนั้น ๆ
3. วิทยากรที่ได้รับการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน ต้องไม่ใช่ข้าราชการหรือลูกจ้างในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยได้รับอนุมัติจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป.: 3)

สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้เป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการของงบประมาณ

1.1 ระดับโรงเรียน ให้โรงเรียนที่มีความจำเป็นต้องเชิญวิทยากรมาช่วยสอน ตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าสถานศึกษา ครูและกรรมการศึกษาจำนวน 3-5 คน พิจารณาความจำเป็น และคัดเลือกตัววิทยากร จากนั้นให้ติดต่อประสานงานกับผู้คัดเลือกให้เป็นวิทยากร จัดทำโครงการ พร้อมระบุชื่อวิทยากร เสนอต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ (ตามแบบฟอร์ม สปข.4) เพื่อพิจารณา

1.2 ระดับอำเภอ จัดตั้งคณะกรรมการ จำนวน 5-7 คน ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ประธานกลุ่มโรงเรียน คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอและศึกษานิเทศก์อำเภอพิจารณาลำดับความสำคัญของโครงการ ความเหมาะสมของวิทยากรที่โรงเรียนเสนอมา จากนั้นให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เสนอโครงการตามลำดับความสำคัญต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด (ตามแบบฟอร์ม สปข.5) เพื่อพิจารณาต่อไป

1.3 ระดับจังหวัด จัดตั้งคณะกรรมการ 5-7 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด พิจารณาจัดลำดับ ความสำคัญของโครงการ วิทยากร จำนวนชั่วโมงที่เชิญวิทยากรมาทำการสอน และจัดทำประมาณการงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรบุคคลภายนอก เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อของบประมาณสนับสนุนต่อไป

2. ขั้นตอนการดำเนินการเมื่อได้รับจัดสรรงบประมาณ

2.1 ระดับจังหวัด ให้คณะกรรมการระดับจังหวัด พิจารณาลำดับความสำคัญของโครงการ แล้วดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1.1 พิจารณาอนุมัติโครงการที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เสนอ และจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้โรงเรียนต่าง ๆ ตามวงเงินงบประมาณที่โรงเรียนขอมา

2.1.2 แจกผลการอนุมัติโครงการ และวงเงินงบประมาณให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทราบ (ตามแบบฟอร์ม สปข.6) เพื่อดำเนินการต่อไป

2.1.3 อนุญาตการเชิญบุคคลภายนอกเป็นวิทยากร แล้วจัดทำทะเบียนวิทยากรที่อนุญาตพร้อมส่งสำเนาให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เก็บไว้เป็นหลักฐานและใช้ในการตรวจสอบการจ่ายเงิน

2.1.4 ติดตามประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทราบ

2.2 ระดับอำเภอ เมื่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ได้รับแจ้งผลการอนุมัติโครงการและการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแล้วให้ดำเนินการต่อไป

2.2.1 แจ้งให้โรงเรียนดำเนินการตามโครงการที่ได้รับการอนุมัติ (ตามแบบฟอร์ม สปช.7)

2.2.2 จัดทำหนังสือขออนุญาตเชิญบุคคลภายนอกเป็นวิทยากรเสนอต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และทำหนังสืออนุญาตให้เชิญบุคคลภายนอกเป็นวิทยากร เมื่อได้รับอนุญาตจากจังหวัดให้ดำเนินการเชิญวิทยากรได้

2.2.3 เตรียมเบิกเงินค่าตอบแทนไว้ล่วงหน้า

2.2.4 ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

2.3 ระดับโรงเรียน เมื่อได้รับทราบการอนุมัติโครงการและวงเงินงบประมาณ ค่าตอบแทนจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแล้วให้หัวหน้าสถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 จัดทำกำหนดการสอนตามวงเงินงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรที่ได้รับจริง

2.3.2 ประสานงานกับวิทยากร เพื่อตกลงรายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางและวิธีการสอนตามหลักวิชาการ

2.3.3 จัดทำหนังสือเชิญบุคคลภายนอกเป็นวิทยากร (ตามแบบฟอร์ม สปช.2) พร้อมกับแบบแบบฟอร์ม หนังสือตอบรับเชิญ (สปช.3) ไปด้วยแล้วจัดทำหนังสือขออนุญาตเชิญบุคคลภายนอกเป็นวิทยากรเสนอต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่อไป

2.3.4 อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้แก่วิทยากรตามวันเวลาที่เชิญวิทยากรมาทำการสอน พร้อมทั้งประเมินการสอนของวิทยากร เมื่อการสอนสิ้นสุดลงแล้ว

2.3.5 จัดทำหลักฐานการเบิกจ่ายค่าตอบแทน แล้วทำรายงานเสนอต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ลักษณะ สมเชื้อ (2524: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในจังหวัดชลบุรี" พบว่า

1. ด้านครูผู้สอน ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพค่อนข้างน้อย มีโรงเรียนเพียงร้อยละ 2.2 เท่านั้นที่มีครูสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพโดยเฉพาะ ครูส่วนมากผ่านการอบรมตามแนวการสอนของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แต่นำความรู้มาใช้ได้น้อยมาก และส่วนมากครูต้องสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเพราะความจำเป็น
2. ด้านหลักสูตร พบว่า ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน ขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีขนาดเหมาะกับการใช้งานของนักเรียน โรงเรียนจัดการประชาสัมพันธ์กับบุคคลในท้องถิ่นให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มวิชานี้น้อยมาก การใช้แหล่งวิทยาการและวิทยากรในท้องถิ่นมีน้อยที่สุด
3. ด้านความรู้พื้นฐานของครูเกี่ยวกับงานทุกแขนงงาน และการประเมินผลควรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

การวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ประมวล เสนาฤทธิ์ (2524: บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าครูและครูใหญ่มีความเห็นว่า ปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพนั้นขึ้นอยู่กับขาดความสันทัดของครู และการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ซึ่งครูพยายามแก้ปัญหา โดยการจัดกลุ่มปฏิบัติการให้ไปปฏิบัติจริงที่บ้าน ซึ่งวิธีการเหล่านี้ช่วยให้บรรลุผลได้น้อย ดังนั้นครูจึงต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองและต้องการความช่วยเหลือในด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างมาก

ในปี พ.ศ.2526 วันเพ็ญ เกตสกุล (2526: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์แผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของเขตการศึกษา 5" ในด้านการใช้หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพพบว่า

1. แผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นอยู่ 3 แขนงงานคือ แขนงงานบ้านแขนงงานเกษตร และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ส่วนงานช่างไม้ และแขนงงานประดิษฐ์ทุกเรื่องต้องปรับปรุง

2. ทุกแขนงงานสนองความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองยกเว้นแขนงงานไฟฟ้า ซึ่งข้อมูลดังกล่าวขัดแย้งกับ สมลักษณ์ พิมสกุล (2532: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การสอนงานเลือกทั้ง 5 แขนงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองทุกแขนงงานที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ยกเว้นแขนงงานเกษตร

3. ในการปรับปรุงแผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองให้มากยิ่งขึ้น ควรเพิ่มรายการสอนพื้นฐานวิชาชีพต่าง ๆ อีกทุกแขนงงาน

นอกจากนี้ภิรมย์ ศรีเพชร (2527: 51-54) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความต้องการและการปฏิบัติจริง ในการฝึกปฏิบัติด้านการงานและพื้นฐานอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพุมธานี" ผลการวิจัยมีดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ให้ความสนใจการเรียนงานเกษตรและงานประดิษฐ์
2. นักเรียนมีความต้องการจะฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพอยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในการฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงนั้น ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูขาดความรู้ความชำนาญในแขนงงานที่สอน จึงต้องจัดให้มีการพัฒนาครูในด้านความรู้ ความชำนาญต่องานที่ต้องสอนให้มีความสามารถสูงขึ้น ซึ่งในความเป็นจริง ครูก็ต้องการพัฒนาความสามารถในการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้เช่นเดียวกัน ซึ่ง ขอทิพย์ อรรณวรักษ์ (2528: บทคัดย่อ) พบว่าครูต้องการพัฒนาความสามารถทางการสอนของตนเรียงตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความรู้ และทักษะการสอนตามแผนการสอนแขนงงานช่างประดิษฐ์และงานช่าง

ลำดับที่ 2 ด้านความรู้ เกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร

ลำดับที่ 3 ด้านความรู้และทักษะตามแผนการสอนงานเกษตร

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รายงานการติดตามและประเมินผล โครงการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ" จากการประเมินพบว่า

1. การสอนงานเลือกที่จะให้ทำได้ผล ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่องานนั้นต้องอาศัยระยะเวลาที่เหมาะสมและจะต้องมีการฝึกการกระทำซ้ำอย่างน้อย 2-3 ครั้งต่องานที่เรียนงานหนึ่ง ๆ

2. ผู้สอนมีส่วนสำคัญมากในการสอนงานเลือก ที่จะให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่องานเลือก เพราะความรู้สึกใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับผลสำเร็จหรือล้มเหลวของการปฏิบัติซึ่งผู้เรียนได้พบในครั้งแรกเป็นอย่างมาก ถ้าการเรียนครั้งแรกนั้นได้พบกับครูที่มีความสามารถสูงแนะนำ ควบคุมกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานได้จนเป็นผลสำเร็จ นักเรียนก็จะเกิดความรู้สึกที่ดี ฉะนั้นครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจึงน่าจะได้รับ ความสำคัญและคัดเลือกมาทำการสอนอย่างดีพอสมควร

3. การขาดแคลนครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ แต่ก็มีภาวการณ์ขาดแคลนมาซึ่งประโยชน์น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่แทบทุกหมู่บ้านมีบุคลากรที่ชำนาญในด้านนี้อยู่แล้วแทบทั้งสิ้น โรงเรียนน่าจะเชิญบุคคลเหล่านี้มาช่วยสอนได้ในบางส่วนอันจะเป็นผลให้ครูได้รับความรู้จากวิทยากรเพิ่มขึ้น และสามารถดำเนินการสอนเองได้ในที่สุด

4. เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูง ควรจัดให้มีการฝึกอบรมครูที่สอนงานเลือกด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ระยะเวลา การฝึกอบรมที่เพียงพอ มีรูปแบบการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพสูง และประหยัด เพื่อให้ครูได้ทราบแนวการสอนที่เน้นการปฏิบัติ วิธีการวางแผนการผลิต การผลิตที่มีคุณภาพ และการตลาดเพื่อขายผลผลิตที่ผลิตได้

ในปีต่อมา วิรัช ชูสูงเนิน (2528: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สมรรถภาพด้านวิชาการของครูประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลกที่สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6" พบว่า สมรรถภาพด้านวิชาการของครูประถมศึกษาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาละเอียดพบว่า ครูประถมศึกษา มีความสามารถด้านวิชาการดำเนินงานประดิษฐ์และงานช่าง ซึ่งการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2527: 1-4) เรื่อง "การศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม" ซึ่งพบว่า

1. ความรู้พื้นฐานของครูผู้สอนในเรื่องงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่างอยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูมีปัญหาเรื่องความรู้ความสามารถในการสอนงานช่างประดิษฐ์และงานช่างในด้านหลักสูตร สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอน

3. ครูและผู้บริหาร มีการปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องการวัดและประเมินผลน้อยเกินไป

ส่วนในด้านผู้ปกครองกับการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้น พูนสิน ตระการจันทร์ (2528: 71-72) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การส่งเสริมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดอุบลราชธานี" พบว่า เรื่องที่ผู้ปกครองส่งเสริมการเรียนอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ การจัดหาสื่อการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ การชักจูงให้สนใจและเห็นความสำคัญของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และการติดตามผลกาปฏิบัติเกี่ยวกับการงานและพื้นฐานอาชีพ ส่วนเรื่องที่ผู้ปกครองส่งเสริมในระดับมากที่สุด ยินดีให้นักเรียนช่วยทำงานต่าง ๆ การแนะนำชี้แจงให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการทำงาน การดูแลเอาใจใส่ขณะที่นักเรียนทำงาน การเปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานโดยอิสระ การไม่รบกวนนักเรียน ขณะที่กำลังทำงานอยู่และการให้เวลาแก่นักเรียนในการทำงานต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

ในปีต่อมา อุดมชัย ขอมขุนทด (2529: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การประเมินผลจากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ จังหวัดนครราชสีมา" พบว่า

1. ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาต่อ นำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มแรงงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับน้อยแต่เมื่อพิจารณาแยกตามลักษณะงานแล้ว พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาต่อ นำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพด้านงานบ้านไปใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงานเกษตรกับงานประดิษฐ์และงานช่าง อยู่ในระดับน้อย

2. ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ได้รับความรู้เกี่ยวกับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจากโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาได้รับความรู้มาจากบ้านและเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ส่วนใหญ่อยากเรียนการตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงสัตว์ ซ่อมแซมเครื่องยนต์ ไฟฟ้า และเสริมสวยเพราะต้องการนำความรู้ไปประกอบอาชีพหรือหารายได้พิเศษเป็นประโยชน์กับตนเองและสมาชิกในครอบครัว แต่เนื้อหาวิชาดังกล่าวกลับไม่ได้เรียนในโรงเรียนเลย ซึ่งแสดงว่างานเลือกในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่โรงเรียนเปิดสอนนั้น ไม่สอดคล้องกับความต้องการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

ต่อมา สมลักษณ์ ทิมสกุล (2532: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่าง การเรียนการสอนงานเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กับ ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดชลบุรีซึ่งพบว่า

1. การเลือกสอนงานเลือกทั้ง 5 แขนงงานของครูคือ แขนงงานบ้าน แขนงงาน เกษตร แขนงงานช่างประดิษฐ์ แขนงงานช่าง และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้ปกครองทุกแขนงงาน ยกเว้นแขนงงานเกษตร

2. ครูและผู้ปกครองให้ความสำคัญกับงานเลือกที่โรงเรียนส่วนมากเปิดสอนไม่สอดคล้องกันทุกงาน

3. ความเห็นของครูเรื่องการสอนให้นักเรียนเอาความรู้ที่ได้รับจากการเรียนงานเลือกไปใช้ และนำไปถ่ายทอดต่อให้บุคคลอื่นที่บ้านไม่สอดคล้องกับความเห็นของผู้ปกครองทุกงาน

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งให้เห็นถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ และสภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งที่เกี่ยวกับผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน แม้กระทั่งตัวหลักสูตรเอง ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะจัดการเรียนการสอนกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพให้มีประสิทธิภาพบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุด จะต้องจัดให้เหมาะสมกับความ สนใจความถนัดของนักเรียน มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และต้องให้ ความสำคัญกับการคัดเลือก และการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูที่สอนกลุ่มการงานและ พื้นฐานอาชีพ เป็นอย่างมากด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยากรในการสอน

วิทยากร หรือผู้รู้ผู้ชำนาญ เป็นแหล่งวิทยาการชุมชนประเภทหนึ่ง ซึ่งครูสามารถเชิญมา ช่วยในการเรียนการสอนบาง เรื่องที่ครูไม่มีความรู้ชำนาญพอ นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้การเรียนการสอนมีความหมายลึกซึ้ง และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

อย่างไรก็ตาม แม้นักการศึกษาหลายท่าน เห็นความสำคัญของการเชิญวิทยากรมา ช่วยในการสอน แต่ในสภาพความเป็นจริง กลับพบว่าการเชิญวิทยากรมาสอนมีปัญหาหลายประการ (ประสิทธิ์ อามาตร์ 2529: บทคัดย่อ) และครูเชิญวิทยากรมาสอนอยู่ในระดับน้อย (ลักขณา สมเชื้อ 2524: บทคัดย่อ) ประกอบกับยังไม่ปรากฏการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการใช้วิทยากรใน

การสอนโดยตรง มีเพียงการวิจัยข้างเคียงที่พูดถึงการใช้วิทยากรในการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ทศพร เชาวดี (2516: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้ประโยชน์แหล่งความรู้ในชุมชนประกอบการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น" พบว่า วิธีการที่ครูและนักเรียนนำเอาแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้มากที่สุด คือ การไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่น ๆ นอกจากโรงเรียนและการชมภาพยนต์จากแหล่งความรู้ทางภูมิศาสตร์ วิธีการที่ใช้บ่อยคือ การไปสัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในชุมชน นอกจากนี้ ครูและนักเรียนยังมีความเห็นว่าแหล่งความรู้ในชุมชนมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภูมิศาสตร์มาก เพราะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรง

ในปี พ.ศ.2524 สักขณา สมเชื้อ (2524: 98-102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในจังหวัดชลบุรี" พบว่า โรงเรียนจัดการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลในท้องถิ่นมีความเข้าใจที่ต่อการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพน้อยมาก รวมทั้งการใช้แหล่งวิชาการและวิทยากรในท้องถิ่นน้อย ซึ่งการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ" ซึ่งจากการประเมินพบว่า มีการขาดครูที่สอนงานเลือกอยู่เป็นจำนวนมาก และได้มีการนำวิทยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาน้อยกว่าที่ควร ทั้งที่แทบทุกหมู่บ้านจะมีบุคคลที่ชำนาญในด้านนี้อยู่แล้วแทบทั้งสิ้น

ต่อมา จีรวรรณ ช้างสาลี (2529: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้แหล่งวิทยากรในชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาชีววิทยา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" ผลการวิจัยพบว่า ครูชีววิทยามีความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งวิทยากรในชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาชีววิทยาว่ามีประโยชน์มาก และเห็นว่าการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคมากในเรื่อง งบประมาณ ความปลอดภัยในการเดินทางครูไม่มีเวลา โรงเรียนไม่มีชั่วโมงพิเศษ วิทยากรอยู่ไกลติดต่อไม่สะดวก โสภคสัญกรณ์ในแหล่งวิทยากรมีจำกัด และครูขาดเอกสารแนะนำแหล่งวิทยากรในชุมชน ผลการวิจัยนี้คล้ายกับ ประสิทธิ์ อามาตร์ (2529: บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้แหล่งความรู้ในชุมชนในสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 10" ซึ่งพบว่า ครูมี

ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการเชิญวิทยากร มาสอนอยู่ในระดับปานกลางในเรื่อง ค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยากร ครูไม่สะดวกที่จะไปติดต่อวิทยากรที่อยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ครูไม่มีเวลาศึกษาและวางแผนเชิญวิทยากรที่เหมาะสมกับแขนงงานไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่น ๆ เสียค่าใช้จ่ายสูงผู้รู้หรือชำนาญไม่ค่อยมีเวลารว่างพอ

จากการวิจัยที่ได้กล่าวมา นักการศึกษา ผู้บริหาร ครู ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการเชิญวิทยากรมาช่วยในการสอน แต่ในสภาพความเป็นจริงยังมีการเชิญวิทยากรมาสอนในโรงเรียนน้อยมาก ซึ่งอาจเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคหลายประการดังกล่าวแล้ว